

ς'.ⁱ⁾ Ἔγνωμεν^{k)}, ὅτι κονράτωρα πατὴρ οὐδὲντας καταλιπεῖν τοῖς ἑαυτοῦ παισὶ. τούτοις τοίνυν ἀκολούθως καὶ ἡ παροῦσα διάταξις νομοθετοῦσα λέγει· ὅτι κονράτωρ μὲν ἐν διαθήκῃ πατρὸς οὐδὲ δρθῶς δίδοται· εἰ δὲ δοθεῖς καὶ εἰδὼς, ἑαυτὸν ἀνυποστάτως^{l)} δεδόσθαι, Θεομῷ^{m)} φιλίας διοικήσῃⁿ⁾ τὰ πράγματα, ἡ κατὰ τῶν διοικούντων ἀλλότρια κινουμένη ἀγωγὴ ἀρμόζει καὶ κατὰ αὐτὸν^{o)} περιώτος, καὶ κατὰ^{p)} κληρονόμων αὐτοῦ.

ζ'. Διοικήσας τις τὰ πράγματα τινος, καὶ πρὸν ἀποδοῦντας τοὺς λόγους τῆς διοικήσεως τελευτῶν, ἔγραψεν αὐτὸν τὸν τῶν πραγμάτων δεσπότην εἰς οὐγκίας δύο κληρονόμων. ὁ δὲ προεξελθὼν τῇ κληρονομίᾳ ἥβούλετο κατὰ τῶν ἰδίων συγκληρονόμων ἐναγαγεῖν περὶ τῆς τοῦ διαθεμένου διοικήσεως· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ἡ διάταξις οὗτως.

Εἰ παρ' ἑκίνουν, ὅστις τα πράγματα σου διώκησε, κληρονόμος ἐκ δύο οὐγκίων ἐνέστησε, εἰ καὶ ὑπεισῆλθες τὴν κληρονομίαν, εἰς τὰς λοιπὰς δέκα οὐγκίας κατὰ τοῦ συγκληρονόμου ἀρμόζει σοι ἡ ἀπαίτησις, εἴ τινα κατὰ τοῦ τελευτῆσαντος ἔσχες ἀγωγῆν.

η'. Διώκησέ τις τὴν περιουσίαν τινός, ὡς ἀρμόσου^{q)} τῷ δεσπότῃ τῶν πραγμάτων κατὰ τοῦ διοικήσαντος τὴν δρθὴν περὶ τῶν διοικούντων ἀλλότρια πράγματα κινουμένην ἀγωγῆν. ἀλλ' οὔτος ὁ τῶν πραγμάτων δεσπότης περὶ τὴν ἑαυτὸν στρατείαν ἀσχολούμενος, οὐκ ἀπῆτησε συντόμως τοὺς τῆς διοικήσεως λόγους, μετὰ ταῦτα τοίνυν κινῆσαι βούλόμενος, καὶ εὐλαβούμενος, μή ποτε ὁ χρόνος αὐτὸν ἥδηκησε, προσῆλθε περὶ τούτον βασιλεῖ, καὶ ἀντιγράψει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς οὗτως.

Κατ' ἑκίνων, οἵτινες τὰ πράγματα τὰ σὰ διώκησαν, τὴν προκειμένην περὶ τῆς διοικήσεως ἐναγαγὴν πολιτικῶς ἐνισταμένῳ σοι καὶ κινοῦντι αὐτὸν ὡς ἀντεθῆσαι, εἰ διὰ τὰς ἀσχολίας τῆς στρατείας ταύτην τὴν δίκην βραδύτερον ἐπεξῆλθες· ὅπότε τοῦτο τὸ γένος τῆς ἀγωγῆς μακροῦ χρόνου παραγραφῇ ἀποκλείσθαι οὐ δύναται.

διὰ τὰς ἀσχολίας τῆς στρατείας^{s)} Κανὸν μηδὲ ἐνηργολήθη περὶ τὴν στρατείαν, ὅμως δὲ οἰανδήποτε οὔτιαν υπερέθετο τὸ ἐναγαγεῖν, οὐκ ἀντέκειτο αὐτῷ μακροῦ χρόνου παραγραφῇ, περὶ τῶν ἵ. καὶ κ'.^{t)} ἐνιαυτῶν λέγει ἡ διάταξις. ἡ γεωργία τῶν ἐνιαυτῶν λ'. παραγραφῇ καὶ τὰς προσωπικὰς ἀνάκειται, ὡς βιβ. ζ. τοῦ κωδικοῦ τιτ. λθ'. [Sch. d. II. 339.]

θ'. Ἐὰν χορίματα παρὸν τοῦ σοῦ χρεώστον^{u)} Ιουλιανὸς ἀπῆτησε, καὶ ταύτην τὴν καταβολὴν δεκτὴν ἤγγισω, ἔχεις κατ' αὐτὸν τὴν περὶ διοικήσεως ἀγωγῆν.

ι'. Τινὲς δοῦλοις ἀλλότριον εὑρόντες νοσοῦντα, ἐπεμελήσαντο αὐτοῦ· καὶ βούλομενοι τὸν δεσπότην ἀπαιτήσου τὰς δαπάνας, προσῆλθον βασιλεῖ· καὶ ἀντέγραψεν αὐτοῖς οὕτως.

Ἐτ δοῦλον ἀλλότριον οὐκ ἀχρηστὸν τῷ δεσπότῃ καθεστῶτα εὑρόντες ἀσθενήσαντα, ἐπεμελήσασθε αὐτοῦ, καὶ χορηγίας τὰ πράγματα ἔχεισθατε, τῇ ἀρμόζουσῃ ὑμῖν ἀγωγῇ τὸ ἀνάλωμα ἀναλαβεῖν δύνασθε.

ια'.^{v)} Μήτηρ εἰς ἀποτροφὴν τῶν ἰδίων τέχνων

ⁱ⁾ Cap. 6. legitur in Syn. p. 175. Usque ad ἑαυτοῦ παισὶ habet et Harm. V. 11. 29. ^{k)} Syn. ἔγνωσ. Harm. ἔγνωμεν ὅτι omittit. ^{l)} Syn. ἀνυποστατον. ^{m)} Syn. Θεομῷ. ⁿ⁾ Syn. διοικήσει. ^{o)} Syn. κατὰ τοῦ. ^{p)} Syn. addit τοῦ. ^{q)} Lego ἀρμόσας. Fabr. ἀρμόσας. ^{r)} Lego ζ'. Fabr. η'. ^{s)} Cap. 11. legitur in Syn. p. 173. Apud Harm. bis legitur, utroque loco aliis verbis. Habet enim Harm. II. 3. 5. haec: ὅτι ἡ αἵτηση, εἰ τι μὲν πρὸς τροφὴν τῶν παιδῶν αἱτῆσις ἀνάλωσεν, ἀπαιτεῖν οὐ συγχωρεῖται· εἰ τι δὲ εἰς τὰ πράγματα αὐτῶν χορηγίας ανάλωσεν, τούτο διὰ τῆς περὶ διοικήσεως ἀγωγῆς ἀπαιτῆσαι δύναται. Libro autem IV. tit. 7. §. 18. haec leguntur: ὅτι ἡ μήτηρ τὰ μὲν τροφεῖα, ἄτινα τοῖς παισὶ παράσχει, οἱ δύναται ἀπαιτεῖν κ. τ. λ. ut priori loco, nisi quod finitur δύναται ἀπαιτεῖν.

VI. Didicimus, patrem non posse liberis suis curatorem relinquere. His igitur convenienter praesens C. II. 18. in quoque constitutio sic definit: Curator quidem patris nostris 19. testamento non recte datur: si vero datus sit ac sciens, inutiliter sese datum, iure amicitiae res administraverit, negotiorum gestorum actio tam adversus eum superstitem, quam contra heredes eius competit.

VII. Quidam, qui negotia alicuius gesserat et antequam rationes administrationis reddidisset, decesserat, dominum negotiorum ex duabus unciis heredem scripsit. Hie autem adita hereditate, adversus coheredes suos ex causa administrationis testatoris agere volebat: eique in hunc modum rescriptum est:

Si ab eo, qui negotia tua gessit, heres ex duabus unciis institutus es, etiamsi adeas hereditatem, in reliquis decem unciis adversus coheredem competit tibi petitio, si quam adversus defunctum habuisti actionem.

VIII. Quidam bona alicuius administravit, ita ut domino negotiorum adversus gestorem directa negotiorum gestorum actio competeteret. Sed rerum dominus circa militiam occupatus, rationes administrationis summatim non petiit. Cum igitur postea agere vellet, et metueret, ne sibi temporis lapsus obesset, ea de re Principem adiit, qui ad eum in hunc modum rescripsit:

Adversus eos, qui negotia tua gesserunt, proposam negotiorum gestorum actionem civiliter intendenti tibi non obstabit, si propter occupationes militiae¹⁾ eam litem tardius fueris executus: cum hoc genus actionis longi temporis praescriptione excludi non possit.

I. propter occupationes militiae^e] Quamvis non occupatus fuisse militia, sed propter quilibet causam agere distulisset, non obiceretur ei longi temporis praescritio. De decennio et vicennio loquitur constitutio: nam triginta annorum praescritio etiam personalibus actionibus opponitur, ut lib. 7. Codicis, tit. 39.

IX. Si pecuniam a debitore tuo Julianus exigit, eamque solutionem ratam habuisti, habes adversus eum negotiorum gestorum actionem.

X. Quidam servum alienum aegrum curarunt. Et cum a domino sumtus petere vellent, Principem adiierunt, qui eis ita rescripsit:

Si servum alienum non inutilem domino constitutum aegrum curastis, et negotium utiliter gessistis, competenti vobis actione sumtum recuperare potestis.

XI. Mater in alimenta liberorum suorum quaedam

L. 11.
C. cod.

ἀνήλωσέ^ε) τινα, καὶ εἰς ἐπιμέλειαν ἄλλων πραγμάτων αὐτῶν, η̄ εἰς δίκαιας αὐτῶν ἐδαπάνησε· καὶ προσῆλθε βασιλεῖ, βουλομένη λαβεῖν πάντα, δοῦ περὶ τοὺς νιόντες ἐδαπάνησε· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεὺς οὗτος.^ζ

Τὰ τροφεῖα μὲν, ἀτινα τοῖς νιόντες σον παρέσχες, ἀποδοθῆναι σοι οὐκ ἔννομῳ λογισμῷ ἀπαιτεῖς, ὅπό τε τοῦτο ἀπαιτούσης σε τῆς μητρώας εὐσεβείας ἐποιήσας. εἴ τι δὲ εἰς τὰ πρόματα αὐτῶν χρησίμως ἀνήλωσας, τοῦτο διὰ τῆς περὶ διοικήσεως ἀγωγῆς ἀπαιτήσαι δύνασαι.

ὅσα περὶ τοὺς νιόντες ἐδαπάνησε] Ἐὰν ἂρα συνεπῶς καὶ χρησίμως ἐδαπάνησεν· εἰ γὰρ ἀκαίρα τινα ἀναλόματα ἐποίησε περὶ τὰ πρόματα τῶν παιδῶν αὐτῆς, ὃν δύναται ἀπαιτεῖν· ἐπειδὴ η̄ εἰσημένη ἀγωγὴ ἐπιζητεῖ χρησίμως πάντως^η) γενέθαι τὰ ἀναλόματα. [Sch. e. II. 339.]

L. 12. ιψ'. Ὑδὲ ὑπὲρ τοῦ ἱδίου πατρὸς ἔτι περιόντος κατέ-
C. II. 18. in βαλε χρέος. μετὰ ταῦτα ἐτελεύτησεν οὗτος ὁ πατήρ
nostris 19. ἐπὶ αὐτῷ τῷ^ν) παιδὶ καὶ ἄλλοις παισὶ κληρονόμοις·
ἄλλο οὗτος ὁ νιός τὸ χρέος καταβαλὼν ὑπὲρ τοῦ πατρὸς,
μηδένα λόγον περὶ τούτου τοῦ χρέος κυνῆσας ἐτελεύτησεν
ἐπὶ ἱδίῳ παιδὶ κληρονόμῳ, οὗτος τοίνυν δὲ τοῦ
καταβαλόντος τὸ χρέος νιός ἥρθούντετο τοὺς ἀδελφοὺς
καὶ συγκληρονόμους τοῦ πατρὸς αἵτοι, θείους δὲ αὐτοῦ,
ἀπαιτῆσαι τὸ χρέος τὸ ὑπὲρ τοῦ πάκτου αὐτοῦ
καταβληθὲν ὑπὸ^ν) τοῦ πατρὸς αὐτοῦ. πρὸς τοῦτον
ἀντιγράφουσα η̄ διάταξις πρῶτων γενικά τινα καὶ ἀκα-
κανονίζει, καὶ τότε πρὸς τὸ ποικελευνον ἔρχεται. λέγει
γὰρ οὕτως· ἐὰν νιός ὑπὲρ ἱδίου πατρὸς χρέος κατα-
βάλῃ, οὐδεμίαν ἀγωγὴν διὰ ταύτην τὴν καταβολὴν
ἔχει· εἴτε ὑπεξόντως ὥν τοῦ πατρὸς κατέβαλεν· εἴτε
αὐτεξόντως ὥν ψυχῇ δωρούμενον τὰ χρήματα δέδωκεν
ὑπὲρ τοῦ πατρὸς. Ἰδού τὰ γενικὰ τῆς διατάξεως ὅρ-
ματα. λοιπὸν πρὸς τὰ δεηθέντα οὕτως λέγει·

'Ἐὰν δὲ πατήρ σου τοίνυν αὐτεξόντως ὑπάρχων
ὑπὲρ τοῦ ἱδίου πατρὸς ᾧς τὴν διοικήσιν τῶν πραγμά-
των αὐτοῦ κειρίζων, μη̄ γενομένης πρὸς αὐτὸν ἐντολῆς,
τὸ χρέος τὸ πατρῶν κατέβαλε, τὴν περὶ διοικήσεως
ἀγωγὴν κυνῆσαι κατὰ τῶν θείων σου οὐ δύνασαι.

L. 13. ιψ'. Ἀγέρο τῆς ἱδίας γαμετῆς ροσησύσης, ἀνήλωσε
C. eod. περὶ τὴν νόσον αὐτῆς. μετὰ τοῦτο δὲ τελευτησάντης
αὐτῆς, καὶ περὶ τὴν ταφὴν αὐτῆς ἐδάπανησε· καὶ
συνέβη τελευτησάντης τῆς γαμετῆς αὐτοῦ, τὸν πατέρα
αὐτῆς ἐπαναλαβεῖν τὴν προῖκα. ἦν γὰρ τυχὸν ἐκ τοῦ
πατρὸς δοθεῖσα η̄ προῖξ, προσῆλθε τοίνυν οὗτος δὲ
ἀνήρ βασιλεῖ, ἀναλαβεῖν βουλομένος, ὑπὲρ ἐδαπάνησε
περὶ τὴν νόσον καὶ περὶ τὴν ταφὴν τῆς γαμετῆς αὐτοῦ·
καὶ ἀντέγραψεν αὐτῷ ὁ βασιλεὺς οὗτος.^ζ

Ἄτινα^χ) εἰς τὴν γαμετήν σου ροσήσασαν ἀνήλω-
σας^γ), οὐκ ἀπὸ τοῦ πενθεροῦ τοῦ σοῦ ἀπαιτεῖν, ἄλλα
τῇ διαθέσει τῇ οῇ διερίζεις καταλογίσασθαι. εἰς τὴν
ταφὴν δὲ^ζ) αὐτῆς δηλαδή, εἴ τι τούτου ἔνεκεν ᾧς
μέλλων ἀναλαμβάνειν^{α)} ἀνήλωσις, τὸν πατέρα^β),
πρὸς ὥν η̄ προῖξ ἐπινήλθε, νομίμως μεθοδεύεις.

εἰς τὴν ταφήν] Καὶ ὅσα εἰς ἀγορασίαν τοῦ τό-
που, ἐν ὧ διάπειται τὸ σώμα, δεδαπάνηται, η̄ ἐπὶ ἔτην
τελευτησάντος τυος ὅσα δίδοται εἰς τὸ μετακομισθῆναι τὸ
λειμανόν, η̄ καὶ τέλη τινὰ ἐδόθη ὑπὲρ τῆς παρακομιδῆς
τοῦ λειμανούν. καὶ ταῦτα ταφῆς ἔνεκεν δοκεῖ δαπανᾶσθαι.
[Sch. f. II. 339.]

erogavit, et in rebus eorum curandis, vel in litibus eorum sumtus fecit: et Principem adiit postulans, omnia, quae filiorum causa impenderit¹⁾, sibi reddi: eique Princeps in hunc modum rescriptsit:

Alimenta quidem, quae filiis tuis praestitisti, tibi reddi non iusta ratione postulas, cum id exigente materna pietate feceris. Si quid autem in rebus eorum utiliter impendi disti, id negotiorum gestorum actione consequi potes.

1) quae filiorum causa impendit] Utique si prudenter et utiliter impenderit: nam si sumtus intempestivus fecerit in rebus liberorum suorum, eos repetere non potest: quia supradicta actio exigit, ut sumtus utiliter facti sint.

XII. Filius pro patre suo adhuc superstite debitum solvit. Postea pater decessit, eo et aliis filiis heredibus relictis. Verum hic filius, qui pro patre suo debitum solvit, nulla actione eius debiti nomine instituta decessit, filio herede relieto. Filius igitur eius, qui debitum solvit, a fratribus eisdemque coheredibus patris sui, patruis autem suis, debitum pro avo a patre suo solutum repetere volebat. Constitutio ad eum rescripta primo generalia quaedam et minime dubia definit. Deinde ad speciem propositam accedit. Sie enim ait: Si filius pro patre suo debitum solverit, nullam actionem ob eam solutionem habet: sive in potestate patris constitutus solverit, sive sui iuris constitutus pecuniam pro patre dederit. En verba constitutionis generaliter concepta. Iam ad ea, quae precibus continebantur, accedit, aitque:

Si igitur pater tuus sui iuris constitutus pro patre suo negotium gerens, mandato ei non dato, debitum paternum solvit, negotiorum gestorum agere cum patruis tuis non potes.

XIII. Maritus, cum uxori aegrotaret, circa morbum eius impensas fecit. Postea mortua ea, etiam in funus eius impedit. Mortua uxore accidit, ut pater eius dotem reciperet: forte enim dos erat profectitia. Maritus igitur Principem adiit desiderans, recipere sumtus, quos in morbum et funus uxoris suae fecerat: eique Princeps ita rescriptsit:

Quae in uxorem tuam aegram erogasti, non a socero tuo repetere, sed affectioni tuae debes imputare. In funus¹⁾ sane eius, si quid eo nomine quasi recepturus erogasti, patrem, ad quem dos rediit, iure convenis.

1) in funus] Et quocunque in emtionem loci, in quo corpus humatum est, erogatum est, vel cum quis peregre mortuus est, quacunque dantur ad corpus transportandum, vel etiam vectigalia, quae pro transvehendo defuncto praestita sunt. Haec quoque funeralis causa erogari videntur.

^ε) Syn. ἀνήλωσε, uti et postea. ^η) Sic lego. Fabr. χρησίμων πάντων. ^η) Lege τῷ αὐτῷ. ^ω) Sic lego. Fabr. ὑπέρ. ^χ) Inde ab ἀτινα εἰς τὴν γαμετήν usque ad finem cap. 13. legitur hic locus in Syn. p. 173. Sententiam refert alii verbis Harm. II. 3. 6. ^γ) Syn. ἀνήλωσις. Sic et postea. ^ζ) δὲ deest in Syn. ^α) Syn. ἀναλαβεῖν. ^β) Syn. εἰς ante verba τον πατέρα, quod habet Fabr. merito omittit.

ιδ'. Ἐχων τις γαμετὴν ἐντεῖλατο τινι, διοικῆσαι καὶ τὰ ἴδια αὐτοῦ, καὶ τὰ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ πράγματα. ὁ κατὰ ἐντολὴν τοῦ ἀνδρὸς διοικήσας τὰ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ πράγματα, καὶ ἵσως ἀπειλούσης τῆς γαμετῆς ἐνάγεν αὐτῷ, προσῆλθε βασιλεῖ τὸ γεγονός ἔξηγούμενος, καὶ παρακαλῶν, μὴ ἐναχθῆναι παρὰ τῆς γαμετῆς τοῦ ἐντειλαμένου αὐτῷ πρὸς ὃν ἀντέγραψεν ὁ βασιλεὺς οὗτως.

*Ἐὰν ἐπόμενος τῇ ἐντολῇ μόνον τοῦ ἀνδρός, τὰ τοῦ ἀνδρὸς ἔχειρισας καὶ τὰ τῆς γυναικός, ἀγωγὴ σοι καὶ ἐκείνῃ δὲ ἀμοιβαδὸν ἡ περὶ τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων κινουμένη δοθῆσθαι κατὰ σοῦ. ἐκείνῳ δὲ τῷ ἀνδρὶ, ὃς ἐντεῖλατο σοι, κατὰ σοῦ ἡ περὶ ἐντολῆς ἔστιν ἀγωγὴ. ἀλλὰ καὶ σοὶ τῷ διοικήσαντι κατὰ τοῦ ἐντειλαμένου ἔσται ἡ ἐναντία, ἐὰν τυχὸν διοικῶν ὑπεραγήλωσας οὕκοθεν περὶ ταῦτην τὴν διοίκησιν.

ιε'. Ἐγγένει τις γυναικα, θυγατέρας ἔχονσαν ἐκ προτέρου ἀνδρός. πατρῷος οὖν γενόμενος τῶν θυγατέρων τῆς γαμετῆς αὐτοῦ, ἀνάληπτος περὶ αὐτάς, ἀλλὰ καὶ μισθοὺς δέδωκε τοῖς διδασκάλοις, παρὸν τῷ τυχὸν ἐμάθαντον γράμματα, ἢ τινα ἄλλην τέχνην αἱ προγονοί. μετὰ ταῦτα ἥβούλετο ἀπατῆσαι τὰ δαπανήματα ταῦτα· καὶ ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν ἡ διάταξις οὗτως·

Ἐὶ πατρικῇ διαθέσει τὰς σὺν προγονάς ἔθρεψας, ἡ μισθοὺς ὑπὲρ αὐτῶν τινας τοῖς διδασκάλοις κατέβαλες, τούτον τοῦ ἀναλώματός σοι οὐδεμίᾳ ἐπανάληψίς ἔστιν. εἰ δὲ ὡς ἀναληψίμενος ταῦτα, ἥπερ ἐδαπανήσας, ἀνίλωσας, τὴν περὶ τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἀγωγὴν ὑφείλεις κινήσαι.

τὰς σὰς προγονάς] Ἀποθέσθαι δεῖ, ὅτι ἔφθοι ἡσαν αἱ προγονοί· ἐπεὶ εἰς ὅσον ἔγένοτο πλουσιώτεραι, ἥδηντο απατεῖν αὐτάς ὁ πατρῶος. [Sch. g. II. 340.]

ιε'. Ἄδελφὸς ἡ ἀφ' ἑαυτοῦ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων πράττων τῆς ἴδιας ἀδελφῆς, συνετέλεσεν ὑπὲρ αὐτῆς τὰ δημόσια τελέσματα· ἡ ἐντειλαμένης αὐτῷ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ, ἡτοι παρακαλεσάσης αὐτόν, τοῦτο ἐποίησε. καὶ βούλομένῳ αὐτῷ ἀπατῆσαι τὰ δαπανήθέντα, ἀντέγραψε πρὸς αὐτὸν^{c)} ὁ βασιλεὺς οὗτως·

Ἐὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς σῆς ἀδελφῆς χειρὶζων, ὑπὲρ αὐτῆς τὰ δημόσια κατέβαλες, ἡ ἐντελλομένης αὐτῆς, ἡ παρακαλούσης σε, τοῦτο ἐποίησας, διὰ τῆς περὶ διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἀγωγῆς, ἡ τῆς περὶ ἐντολῆς, τοῦτο, ὥπερ^{d)} ἦν καταβεβληκέναι^{e)} συσταίη, ἀναλαβεῖν δύνυσαι.

ἢτοι παρακαλεσάσης αὐτόν] Σημειώσωσι, ὅτι καὶ τὸ εἰπεῖν, παρακαλῶ σε, τόδε ποίησον, τίκτει τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγὴν κατὰ τὸν παρακαλοῦντος. καὶ γάρ ἐν τῷ αὐτῷ τοῦ βιβ. ιε'. διγ. α. ἀπὸ τοῦ ἐντελλομένης σοι, τέθεικε τότε παρακαλῶ σε. [Sch. h. II. 340.]

ιε'. Ἐφήβον κόρης πράγματα διοικήσας κονράτωρ ἐτελεύτησεν ἐπὶ τισὶ κληρονόμοις. οἱ τοῦ κονράτωρος κληρονόμοι νομίσαντες, καὶ ἑαυτοὺς κονράτωρας εἶναι τῆς νεωτέρους, ἐξεποίησαν αὐτῆς πράγματα. προσῆλθε τοίνυν καὶ ἀντῶν ἡ νεωτέρα καὶ μεμφομένη τὴν ἐποίησιν, καὶ θέλουσα λόγους αὐτοὺς ἀπατῆσαι τῆς διοικήσεως. ἀντέγραψεν οὖν πρὸς αὐτὴν ἡ διάταξις οὗτως·

Καὶ κονράτωρος τοὺς κληρονόμους διὰ τῆς περὶ τῆς διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἀγωγῆς ἐναγομένους,

c) Illud πρὸς αὐτὸν habet quidem Fabr. sed prorsus supervacaneum est. d) Sic correxi. Fabr. ἥπερ. e) Fabr. καταβληκέναι.

XIV. Quidam uxorem habens mandaverat alicui, L. 14. ut tam ipsius, quam uxoris negotia gereret. Qui C. II. 18. in mandato mariti res uxoris eius gesserat, quae forte nostris 19. etiam acturam se contra eum minata erat, Principem adiit, rem gestam exponens et desiderans, ne ab uxore mandatoris conveniretur: eique Princeps ita restripsit:

Si mandatum solius mariti secutus, tam mariti, quam uxoris negotia gessisti, tam tibi, quam ei invicem negotiorum gestorum adversus te dabitur actio. Viro autem, qui tibi mandavit, adversus te mandati actio est. Sed et tibi, qui gessisti, adversus mandatorem contraria erit, si quid forte de tuo in re gerenda supererogasti.

XV. Quidam uxorem duxerat, filias ex priore L. 15. viro habentem. Vitricus igitur factus filiarum uxoris C. eod. suae, quaedam in eas erogaverat, sed et mercedes magistris dederat, qui forte prima elementa aut aliam quandam artem privignas docuerant. Postea hos sumtus repetere volebat: ad eumque constitutione ita rescriptum est:

Si paterno affectu privignas tuas¹⁾ aluisti, seu mercedes pro his aliquas magistris expendisti, eius erogationis nulla tibi repetitio est. Quodsi repetiturus ea, quae impendisti, erogasti, negotiorum gestorum tibi intendenda actio est.

1) privignas tuas] Fingendum est, privignas ad ultas fuisse, siquidem vitricus adversus eas, in quantum locupletiores factae erant, agere poterat.

XVI. Frater vel ultra negotia sororis suae gerens vectigalia publica pro ea solvit: vel mandante sorore, vel rogante¹⁾ id fecit. Cum repetere sumtus vellet, Princeps ei in hunc modum rescripsit:

Si negotium sororis tuae gerens, pro ea tributa solvisti, vel mandante ea, vel rogante id fecisti, negotiorum gestorum actione, vel mandati id, quod solvisse te constiterit, recipere potes.

1) vel rogante] Nota, ex his verbis, rogo te, ut id facias, nasci mandati actionem adversus eum, qui rogit. Etenim lib. 17. tit. I. dig. I. pro, mando tibi, posuit, rogo te.

XVII. Curator negotia adultae gerens decessit, quibusdam heredibus relictis. Curatoris heredes existimantes, se quoque adultae curatores esse, res eius alienarunt. Adulta igitur Principem adiit, de alienatione conquerens, et rationes administrationis ab eis sibi reddi desiderans. Ad eam igitur in hunc modum rescriptum est:

Curatoris etiam successores negotiorum gestorum conventos actione tam dolum, quam latam culpam

καὶ δόλον καὶ μεγάλην ἀμελειαν χρεωστεῖν ὑμολόγηται· καὶ οὐδὲ εἰς αὐτοὺς τὸ δρφίκιον τῆς διοικήσεως παραπεμφῆναι· καὶ διὰ τοῦτο μηδεμίαν τοῦ ἐκποιεῖν αὐτοὺς τὰ πράγματα τῆς τεωτέρας ἔχονταν ἐσχηκέναι ὑμολόγηται.

L. 18. ιη'. Ἡγάκουσέ τις τινα διοικῆσαι τὰ αὐτοῦ πράγματα. οὗτος ὁ διοικήσας πολλὰ ἀνήλωσεν οἴκοθεν nostris 19. περὶ ταύτην τὴν διοίκησιν, καὶ προσῆλθε βασιλεὺς βονλόμενος, μὴ μόνα, ὅσα ὑπεραγήλωσεν, ἀπαιτῆσαι, ἀλλὰ καὶ τόκους αὐτῶν. ἀντιγόνει. τοίνυν αὐτῷ^{f)} ὁ βασιλεὺς ἀπὸ γενικοῦ κανόνος ὀρξάμενος οὔτως·

Τῶν γενομένων^{g)} ἀναλωμάτων ἐπὶ διοικήσει πράγματος ἀλλοτρίου τόκους παρέχεσθαι^{h)}, ἢ καλὴ πόσις συνεβούλευσεν. ὥτινι· νομίμως δύνασαι χρήσασθαι κατ' ἐκείνων, ὃν τῇ ἀνάγκῃ συνηλάθης τὰ πράγματα αὐτῶν διοικῆσαι, κινῶν κατ' αὐτῶν τὴν περὶⁱ⁾ διοικήσεως τῶν πραγμάτων ἀγωγὴν παρὰ τῷ ὄρχοντι τῆς ἐπαρχίας.

L. 19. ιθ'. Δύο κληρονόμων τινὶ γενομένων, ὃ εἰς πέρωσεν ξές δλοκλήρουν κληρονομιαδὸν πρᾶγμα καὶ τὸ τίμημα ἔλαβεν. ὃ τούτον συγκληρονόμῳς ἔλεγε· δεκτὴν ἡγοῦμα τὴν περὶ σοῦ γενομένην πρᾶσιν· καὶ δός μοι τὸ ἡμιον τοῦ τιμήματος. δεχομένη τὴν τούτον πρότυσιν ἡ διάταξις ἀντέγραψεν οὕτως·

Ἄπὸ ἑνὸς κληρονόμου ἔξ δλοκλήρουν τοῦ πράγματος ὡςανεὶ ἐπικοίνων δοθέντος εἰς πρᾶσιν, περὶ τοῦ τιμήματος ὁ συγκληρονόμος τοῦ πεπρακότος τὴν περὶ τῆς διοικήσεως ἀγωγὴν τῶν πραγμάτων^{k)} βεβαίαν ποιούμενος τὴν πρᾶσιν, κινῆσαι δύναται.

δύο κληρονόμῳ] Ἡ διάταξις ὑπέθετο, ὅτι καὶ πωλῶν ὀλόκληρον τὸ πρόσγμα διολογεῖ, αὐτὸν ἐπίκοινων εἶναι. ἐδοκεῖ οὖν λέγειν καὶ σιωπῶν, ὅτι τὴν φροντίδα τῶν πραγμάτων χειρίζει τοῦ ἴδιου συγκληρονόμουν· καὶ διὰ τούτο δέδοκεν ἡ διάταξις κατ' αὐτὸν τὴν εἰρημένην ἀγωγὴν. ὕστερον δέ, ὅτι τὸ τίμημα ἀπατεῖ ὁ συγκληρονόμος τὸν πεπρακότα, ὅτι δεκτὴν ἡγούμενη τὴν γενομένην πρᾶσιν. εἰ γάρ τῇ ἀληθείᾳ ἀπαρέσκεται τῇ πρᾶσιν, καὶ ἀπειλεῖ τὸ πεπραγμένον^{l)} διεκδικῆσαι, πώς δύναται τὸ τίμημα ἤτε τοῦ πράγματος, οὐτυνος τὴν πρᾶσιν οὐκ ἀποδέξεται; [Sch. i. II. 340.]

L. 20. ιχ'. Ἐνέβαλέ τις ἔαντὸν διοικήσει πραγμάτων τινός. C. eod. ἀλλὰ τινὰ μὲν τῶν πραγμάτων διώκησε, τινῶν δὲ καθάπους οὐχ ἥψιτο. διοικήσεις δὲ τὸν ὀρέσαντα αὐτῷ^{m)} χρόνον, μετὰ ταῦτα ἀπέστη τῆς διοικήσεως. ἐνεκάλει τοίνυν αὐτῷⁿ⁾ ὃ τῶν πραγμάτων δεσπότης, καὶ διὰ μὴ πάντα διώκησε, καὶ διὰ ἀπέστη τῆς διοικήσεως, ὅτε ἥβουλήθη· καὶ προσῆλθε βασιλεὺς περὶ τούτων τῶν δύο καταμεμφόμενος τὸν διοικήσαντος. ὃ δὲ βασιλεὺς οὕτως ἥρεστο τῆς πόλεως αὐτὸν ἀντιγράψης·

Οὐκ ἔστιν ὄμοιος ἐπιτρόπῳ, ἢ κονδράτῳ ὃ δίχα ἐντολῆς πρᾶγμα ἀλλότριον ἔκοντας διοικῶν· δηλαδὴ τοῖς μὲν ἀνωτέροις, τοντέστι, τοῖς ἐπιτρόποις καὶ κονδράτωσιν, ἢ τῆς λειτουργίας ἀνάγκη τέλος τῇ διοικήσει ἐπιτίθησι, τοντέστι, τῷ μὲν ἐπιτρόπῳ τῇν ἥβην^{o)} τὸν ἐπιτροπευομένον· τῷ κονδράτῳ τὸ πληρῶσαι αὐτὸν τοὺς εἴκοσι πέντε ἑνιαντούς. τούτῳ τῷ διοικητῇ τῶν πραγμάτων ἡ οἰκεία βούλησις τὸ τέλος ποιεῖ τῆς διοικήσεως, τοντέστιν, ὅτε βούλεται, ἀφίσταται· πάντα γάρ ἵκανόν ἔστιν, ἔλιν τινος καὶ ἐν διλίγοις διὰ τῶν τοῦ φίλον πραγμάτων πρόσονα γίνηται· κατὰ ταῦτα τοίνυν, περὶ τούτων μὲν, ἔτινα δὲ μῆτε ἐπιτρόπος, μῆτε κονδράτῳ γενόμενος ἔκοντας διώκησεν· ὅπτε οὐ μόνον

praestare debere convenit: nec ad eos officium administrationis transire: ideoque nullam alienandi eos res adultae potestatem habere convenit.

XVIII. Quidam aliquem compulit, ut negotia ipsius gereret. Ille gestor in gerendis negotiis multa de suo expendit, et Principem adiit, desiderans, non solum ea, quae supererogavit, recipere, sed etiam usuras eorum. Rescritbit igitur ei Princeps in hunc modum a generali regula exorsus:

Ob negotium alienum gestum sumtum factorum usuras praestari, bona fides suasit. Quo iure uti potes contra eos, quorum te necessitate compulsum negotium gessisse proponis, instituta adversus eos apud Praesidem provinciae negotiorum gestorum actione.

XIX. Cum alicui duo heredes¹⁾ extitissent, unus eorum rem hereditariam in solidum vendidit, et pretium accepit. Coheres eius dixit: venditionem a te factam ratam habeo: daque mihi partem pretii dimidiā. Intentione eius admissa, constitutio in hunc modum rescritbit:

Ab uno herede pro solido re veluti communi venumdata, de pretio coheres venditoris negotiorum gestorum, ratam faciens venditionem, agere potest.

1) cum alicui duo heredes] Constitutio posuit, eum, qui rem pro solido vendit, fateri, eam communem esse. Videbatur igitur et tacens dicere, se rerum ad coheredem spectantium curam gerere: et ideo constitutio adversus eum actionem negotiorum gestorum dedit. Sciendum autem est, coheredem a venditore pretium petere, quia ratam facit venditionem. Nam si revera venditionem improbat, et minetur, se rem venditat vindicaturum, quomodo pretium eius rei petere potest, cuius venditionem non comprobet?

XX. Negotiis alicuius gerendis aliquis sese immiscuit. Quaedam tamen negotia gessit, quaedam omnino non attigit. Cum autem, quamdiu sibi collibusset, administrasset, postea administrare desiit. Rerum igitur dominus de eo conquerebatur, et quod res non omnes administrasset, et quod administrare cessasset, cum voluisse: et Principem adiit, de his duobus conquerens adversus gestorem. Princeps autem rescriptum ad eum sic exorsus est:

Tutori vel curatori similis non est, qui citra mandatum negotium alienum sponte gerit: quippe superioribus quidem, hoc est, tutoribus et curatoribus, necessitas muneris administrationis finem imponebit, hoc est, tutori pubertas eius, qui in tutela fuit: curatori annus vicesimus quintus completus ab eo, qui in curatione fuit. Negotiorum gestori propria voluntas administrationis finem facit, hoc est, cum vult, desistit: abunde enim sufficit, si cui vel in paucis amici labore consulatur. Secundum haec igitur super his quidem, quae nec tutor nec curator constitutus ultra quis administravit: cum non tantum dolum et latam culpam, sed et diligentiam

f) Sic lego. Fabr. αὐτοῦ. g) Inde a τῶν γενομένων usque ad finem cap. 18. hic locus legitur in Syn. p. 159. sq. Usque ad συνεβούλευσεν habet Harm. V. 11. §. 55. h) Syn. δέκασθαι. Harm. παραδέχεσθαι. i) Syn. addit τῆς. k) Lege ἡ ἥβη, et postea τούτῳ pro τούτῳ, quod habet Fabr. ante verba τῷ διοικητῇ.

δόλον καὶ μεγάλην ἀμέλειαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμέλειαν παρέχειν ἀναγκάζεται, δύναται παρὰ σοῦ ἐναχθῆναι· καὶ ταῦτα, δοσ παρὸς αὐτοῦ χρεωστεῖσθαι σοι φανερωθεῖν, μετὰ τῶν τόκων συναθεῖται ἀποδιδόναι σοι.

Περὶ δὲ τῶν λοιπῶν πραγμάτων, ἡτίνα διαφέροντα παρὰ ἄλλων κατεχόμενα οὐκ ἀπήγησον ὁ διοικητὴς τῶν πραγμάτων σου, ἐπειδὴ οὐδὲ τοῦ ἐνάγεν εἰχεν ἔξονσαν διὰ τὸ τῆς πραγμάτης κώλυμα, ἐνάγεσθαι παρὰ σοῦ οὐδὲντα· καὶ διὰ τοῦτο κατ’ ἑκεῖνων, οὗτος τὰ σὰ πράγματα κατέχειν λέγεις, ἐκβιβάσαι τὰς σὰς ὑπογιὰς ὅφελεις.

οὐδὲ τοῦ ἐνάγειν εἰχεν ἔξονσι αὐτῷ] Ζήτει πτ. α'. διγ. λθ'. ἐγ ὦ μαθήσῃ, ὅτι τὸ τοῦ κεχρεωστημένον ἔτερον ἀπαιτεῖν οὐδὲντα παρὰ γνώμην αὐτοῦ. [Sch. k. II. 340.]

κα'. Πέτρον τινὸς πράγματα διώκησαν δοῦλοι τῶν συγγενῶν αὐτοῦ. τούτους τοὺς δούλους ἡλενθέρωσαν οἱ δεσπόται αὐτῶν, οἱ συγγενεῖς Πέτρον. ἡλθεν οὖν Πέτρος μεμφόμενος καὶ λέγων, ὅτι κακῶς ἡλενθέρωσατ τοὺς δούλους μὲν ὑμῶν, διοικήσαντας δὲ τὰ ἐμὰ πράγματα· ἔδει γάρ αὐτοὺς πρῶτον τοὺς λόγους ὑποστῆναι παρὸς ἔμον. ἀντιγραφει τοίνυν πρὸς τὸν Πέτρον ἡ διάταξις οὕτως.

Ἐὰν οἱ σοῦ συγγενεῖς τοὺς ἰδίους δούλους ἡλενθέρωσαν· τοῦτο μόνον, ὃ διαβεβαιοῦσσαι, ὅτι διώκησαν οὗτοι οἱ δοῦλοι τὰ σὰ πράγματα, ἐμποδίσαι τῇ τούτων ἐλευθερίᾳ οὐκ ἥδυνατο. εἰ δὲ λόγους ἀπαιτήσαι βούλει τοὺς οἰκέτους τῆς διοικήσεως τῶν σῶν πραγμάτων, εἰδέναι διφελεῖς, ὅτι ἀπὸ τῆς ἐν δουλείᾳ διοικήσεως οὐ κατέχονταί σοι μετὰ τὴν ἐλευθερίαν· εἰ μὴ ἡδα ἀδιακόπως ἐπέμειναν τῇ διοικήσει τῶν σῶν πραγμάτων, καὶ συνημμένη ἦν ἡ διοικήσης. ἐὰν γάρ διώκησαν μέν, ὅτε ἡσαν οἰκέται, τὰ σὰ πράγματα, μετὰ δὲ τὴν ἐλευθερίαν ἀπέστησαν τῆς διοικήσεως, καὶ χρόνον μεταξὺ διαδραμόντος, πάλιν ἐνέβαλον ἔαντος τῇ διοικήσει, ὡςτε διακεχωρισμένην εἶναι τὴν ἐν καιρῷ δουλείας, καὶ τὴν ἐν καιρῷ ἐλευθερίᾳς διοικήσιν, οὐ δύνασαι^η λόγους ἀπαιτῆσαι, ὥν διώκησαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς δουλείας.

οὐ κατέχονταί σοι] Οὐδὲν ξένον εἴπεν ἡ διάταξις, ἀλλὰ τὸ κείμενον ἐν τῷ νεγοτιζόντοι γεστόροιμον τῶν πρώτων. οημείωσαι ἐκ τῆς διατάξεως ταῦτης ἐκεῖνο τὸ ξένον, ὅτι καὶ ἔνθα τὰ τοῦ μῆδεσπότου διοικεῖ δούλος, καὶ ἐν καιρῷ δουλείας, καὶ μετὰ τῆς ἐλευθερίαν, κάρια τῇ τῶν^ο διαιρέσει. οἱ γάρ νομικοὶ ἐπὶ τοῦ δεσπότου διοικήσαντος ἐργάταισαν τοῦτο τὸ θέμα πανταχοῦ· ἡ δὲ διάταξις καὶ ἀλλότριον ὑποθεμένη τὸν οἰκέτην ταῦτα ἐτράπατος, καὶ πάντα ξένον ἐστὶν αὐτό. μέμνησο τῷ εἰημένῳ ἐν τῷ ισ'. καὶ ισ'. ιη'. καὶ μθ'. διγ. τοῦ α'. πτ. τοῦ παρόντος βιβλίου.

Ίδικὸν ἔστι καὶ ἐγαντίον τῷ τελεῖ τοῦ δ'. πτ. τοῦ κδ'. βιβ. ισ'. δέματι τοῦ α'. κεφ. πτ. α'.^ρ ιγ'. βιβ. μᾶλλον δὲ καὶ ὄλλοις πολλοῖς νομικοῖς ἐγαντίούμενον παραγγέλμασι, καὶ τῷ ισ'. κεφ. τοῦ α'. πτ. τούτου τοῦ βιβ. πλὴν οημείωσαι, ὡς ἐπὶ μόνοις τοῖς νεγοτιζόντοι γεστοῖσι τούτο κρατεῖ, καὶ ὡλέ, ὡς ξένον τι καὶ ἴδικὸν παρέδωκεν ἡ διάταξις. [Sch. I. II. 340.]

κβ'. Οἱ πράγματα διοικοῦντες ἀλλότρια οὐχ ὑποκείνται τοῖς τυχηροῖς, εἰ μὴ ἴδικὸν περὶ τούτων γένηται σύμφωνον. τούτῳ τῷ κανόνι καὶ πάντες οἱ νομικοὶ συντίθενται· ἐπ' οὐδεμίᾳς ὑπογῆς τῶν καλῇ πίστει λέγοντοι τὰ τυχηρὰ κινδυνεύεσθαι.

κγ'. Κατὰ τοῦ πράγματα διοικοῦντος ἀλλότρια οἰωδήποτε λόγῳ, οὐχ ἡ ἐκδικοῦσσα ἴδια πράγματα ἀρ-

praestare debeat, a te conveniri potest: et ea, quae tibi ab eo deberi patuerit, cum usuris compellitur tibi reddere.

De caeteris vero rebus, quas ad te pertinentes et ab aliis detentas rerum tuarum administrator non exigit, quia nec agendi facultatem habuit¹⁾ propter exceptionis obstaculum, a te conveniri non potest: et idcirco adversus eos, quos res tuas tenere dicis, actiones tuas exercere debes.

1) nec agendi facultatem habuit] Quaere tit. I. dig. 39. in quo disces, quod alicui debetur, alium sine voluntate eius exigere non posse.

XXI. Petri cuiusdam res servi cognatorum eius L. 21. administraverunt. Hos servos domini eorum, iidem C. II. 18. in que Petri cognati, manumiserunt. Petrus igitur prodnostris 19. iit, deque his conquestus dicebat: Non iure servos vestros manumisistis, qui rem meam administravunt: debebant enim prius rationes mihi reddere. Constitutio igitur ad Petrum in hunc modum rescribit:

Si cognati tui servos suos manumiserunt: hoc solum, quod administrasse eos res tuas contendis, impedimento ipsorum libertati fieri non potuit. Si vero a servis rationes administrationis rerum tuarum exigere velis, scire debes, eos administrationis tempore servitutis gestae nomine post libertatem tibi non teneri¹⁾: nisi forte continuo perseveraverint in rerum tuarum administratione, et connexa fuerit administratio. Nam si quidem, cum servi essent, res tuas administraverint, post libertatem autem administrationem deseruerint, et interiecto tempore rursus administrationi sese immiscuerint, ut separata sit tempore servitutis et tempore libertatis administratio, rationem eorum, quae tempore servitutis gesserunt, postulare non potes.

1) tibi non teneri] Nihil novi dixit constitutio, sed quod extat in tit. negotiorum gestorum partis primae Digestorum. Hoc novum nota ex hac constitutione, quod et cum servus res non domini, tempore servitutis et post libertatem administrat, tempora dividuntur. Nam Iureconsulti, de eo, qui res domini administrat, ubique loquuntur: constitutio autem etiam alienum servum ponens haec tractat, id quod valde novum est. Memineris eorum, quae dicuntur dig. 16. 17. 18. et 42. tit. I. huius libri.

Hoc singulare est et adversarius ei, quod dicitur in fine tit. 4. lib. 24. et them. 16. cap. I. tit. I. lib. 13. imo vero et multis aliis iuris praeceptis, et cap. 16. tit. I. huius libri. Verum nota, hoc tantum obtinere in negotiorum gestoribus: et hoc tanquam novum et speciale haec constitutio tradidit.

XXII. Negotia gerentes aliena casus fortuitos non praestant, nisi speciale de his paectum initum fuerit. In hanc regulam omnes quoque Iureconsulti consen- tunt: in nulla, inquit, bonae fidei actione casus fortuiti praestantur.

XXIII. Adversus eum, qui quacunque ratione res alienas administravit, non rei vindicatio, sed perso- L. 23. C. eod.

ⁿ⁾ Sic lego. Fabr. δύναται. ^{o)} Deesse videtur apud Fabr. χρόνων. Postea lege ἐπὶ τοῦ τὰ τοῦ δεσπότου διοικήσαντος.

p) α'. deest apud Fabr. in textu, sed in versione numerum tituli expressit.

μόζει ἀγωγή, ἀλλὰ προσωπική. πᾶσαι γὰρ αἱ ἀπὸ διοικήσεως τικτόμεναι ἀγωγαὶ τέσσαρες μέν εἰσι κατὰ τάξιν· ἡ περὶ ἐντολῆς, ἡ κατ’ ἐπιρόπων, ἡ περὶ διοικήσεως ἀλλοτρίων πραγμάτων, ἡ περὶ πραγμάτων διοικηθέτων πρὸ τῆς ἐπιροπῆς. πᾶσαι δὲ αὗται προσωπικαὶ εἰσι, καὶ οὐδεμία αὐτῶν ὑπὸ τὴν ἐκδικούσαν ἴδια πρόγυματα ἀναφέρεται.

L. 24. κδ'. Ἐζητεῖτο παρὰ τοῖς παλαιοῖς, έάν τις διοικητοῖς in κήσῃ πράγματά τινος παραγγέλοντος αὐτῷ μὴ διοικητοῖς εἴη ἄρα ἔχει κατ’ αὐτοῦ ἀγωγήν. λέγει οὖν ἡ διάταξις, ὅτι ὁ παραγγελθεὶς οὐκ ἔχει οὐδεμίαν ἀγωγήν, καὶν καλῶς διοικήσῃ τὰ πράγματα, μετὰ τὸ παραγγέλλαι αὐτῷ τὸν δεσπότην. έάν δὲ ἥδη διώκησε, καὶ μετὰ ταῦτα παραγγελθῇ, εἰς ὅσα ἥδη διώκησεν, ἔχει κατ’ αὐτοῦ ἀγωγήν.

nalis actio competit. Omnes enim actiones, quae ex administratione nascuntur, quatuor sunt: mandati, tutelae, negotiorum gestorum et protutelae. Hae autem omnes personales sunt, nec ulla earum ad actiones in rem refertur.

XXIV. Apud veteres dubitabatur, si quis negotia alieuius gesserit denuntiantis, ne gereret, an adversus eum haberet actionem. Ait igitur constitutio, eum, cui denuntiatum est, nullam actionem habere, licet bene negotia gesserit, postquam ei a domino denuntiatum est. Si vero iam administraverit, et postea ei denuntiatum sit, eorum nomine, quae iam gessit, adversus dominum habet actionem.

TΩΝ ΒΑΣΙΛΙΚΩΝ

BIBLIION OKTΩKAIΔEKATON.

BASILICORUM LIBER XVIII.

TITΛΟΣ Α'.

Περὶ^{a)} τῆς ἀγωγῆς τῆς κινουμένης κατὰ τοῦ προστῆσαντος^{b)} διοικεῖν τὸ ἴδιον ἐργαστήριον^{c)}.

L. I. α'.^{d)} Οὐλπιαν. Ὁ προβαλλόμενος^{e)} προεστῶτα D. XIV. 3. ἐργαστηρίου ἐνάγεται μὲν παρὰ τῶν συναλλαξάντων αὐτῷ· οὐκ ἐνάγει δὲ αὐτοῖς, εἰ μὴ δοῦλος αὐτοῦ ἐστιν ὁ προεστὼς τοῦ ἐργαστηρίου. εἰ δὲ δοῦλος ἀλλοτρίος ἐστιν ἢ ἐλεύθερος, ἔχει κατ’ αὐτοῦ ἢ τοῦ δεσπότου τὴν περὶ ἐντολῆς ἀγωγήν, ἢ τὴν κατὰ πραγματευτῶν ἀγωγήν^{f)} κινουμένην. ἔχει δὲ καὶ κατὰ τῶν συναλλαξάντων τῷ προεστῷ τοῦ ἐργαστηρίου.

ἔχει δὲ καὶ^{g)} Ἄρα δὲ ἐνόχεται καὶ τὸν προσταθέντα ἐπὶ τῷ δανείσειν ἐνοχοῖς ἐκ τοῦ ἐμπτίου γενέσθαι, ἵνα καὶ κατὰ τὸν προστημένον ἀρμόσῃ ἡ Ἰνστιτούσια; γαὶ, εἰ θεματίσεις, ὡς προεστήσατο τινα ἐπὶ τῷ δανείσειν, καὶ ἥδη Πρόμοις τις ἐπὶ τῷ δανείσασθαι παρὰ αὐτοῖς ποιήσας καὶ χρηματεύσας αὐτῷ, καὶ ἐπεγωγῆδες καὶ ἐπιδεωκώς τούτῳ τῷ προσταθέντι προβίηθεντι, μηδ λαβών δὲ τὰ γομίσματα παρὰ αὐτοῦ, ὅλλα Σεκούνδῳ τινὶ δελεγατείσας αὐτὸν· ὃ δὲ Σεκούνδος πρὸς τὸ παρόν μη βουλόμενος λαβεῖν αὐτὰ παρὰ τοῦ προβληθέντος,

TITULUS I.

De actione, quae instituitur adversus eum, qui aliquem tabernaे suae administrandae praeposuit.

I. Ulpian. Qui praeposuit institutum tabernaē, convenitur quidem ab his, qui cum eo contraxerunt: ipse autem adversus eos non agit, nisi qui praepositus est, servus eius sit. Si autem servus alienus sit, vel homo liber, habet adversus eum vel dominum mandati, vel negotiorum gestorum actionem. Habet autem et actionem¹⁾ in eos, qui cum institutore contraxerunt.

1) habet autem et actionem] An autem fieri potest, ut per contrarium praepositus pecuniis foenerandis obligetur, ut et adversus eum, qui praeposuit, actio institutoria competit? Utique, si ponas, cum praeposuisse quendam foenori exercendo, et venisse Primum, ut mutuam ab eo pecuniam acciperet, exposita et ei cautione, eamque interposita stipulatione praeposito dedisse, pecuniam autem ab eo non accepisse, sed Secundo cuidam delegasse ipsum: Secundum autem, cum

a) Hanc tituli inscriptionem exhibet Fabr. Similem habent index titulorum Coisl. et Tipucitus. b) Index Coisl. et Tip. addunt τινά. c) Index Coisl. male δικαιοτήριον. d) Cap. 1. 2. extant in Syn. p. 176. Initium capituli 2. usque ad ὁ προστῶτος τοῦ ἐργαστηρίου extat et apud Harm. I. 2. 49. e) Harm. προβαλλόμενος. f) ἀγωγὴν deest in Syn. Nota, in Syn. ad verbum ἐνάγεται subiici scholium hoc: τῇ Ἰνστιτούσιᾳ ἀγωγή. καὶ οημειώσαι, ὅτι ἡ μὲν Ἰνστιτούσια εἰς ἐλεύθερον κινεῖται κατὰ τοῦ προστημένος, ἡ δὲ τριβουτορία μέχρι τοῦ πεκοντίου. καὶ ἡ μὲν Ἰνστιτούσια κινεῖται δὲ κατὰ τοῦ προστημένος, ἡ δὲ τριβουτορία κατὰ τὸν πεκοντίον τοῦ δούλου τοῦ πολλὰ καὶ τοῦ δεσπότου ἀναλόγως διαιρεῖται τὰ φροτία. Actione institutoria. Et nota, actione institutoria in solidum agi adversus eum, qui praeposuit, tributoria vero ad peculium. Et institutoria quidem semper agitur adversus eum, qui praeposuit, tributoria vero adversus peculiares merces servi, qui multa debet: quae et inter eos et dominum merces pro rata dividit.

ἐπηρώτησεν αὐτὸν τὴν καταβολὴν τῶν νομιμάτων πρὸς ἀσφά-
λειαν οἰκεῖαν. καὶ τούτῳ καὶ τοὺς δύο ἐνόχους τῇ ἐπερωτήσει
ἐκτῆσατο. [Sch. a. Fabr. II. 350.]

β'. Γαι. Ἐνθα τὸ ἵδιον ἄλλως οὖ δύναται σῶσαι.

γ'. Οὐλπιαν. Προεστῶς ἔστιν ὁ ἐμπορίας χάριν
προστάτης, εἴτε ἐργαστηρίῳ, εἴτε μή.

δ'. Παῦλ. Πολλάκις γάρ ἀπέρχονται πρὸς τιμίους
ἀνθρώπους, κακεῖ πωλοῦσι τὰ φροτία. τὴν οὖν ἀγωγὴν
οὐκ ὀμειβεῖ ὁ τόπος τοῦ πωλεῖν ἢ ἀνεῖσθαι.

ε'. Οὐλπ. Καὶ ὁ συναλλάξας ἐνοικολόγῳ ἢ τῷ
ἐφεστῶτι οἰκοδομήματος, ἢ ἀγορασίας σίτου, ἢ ἐπὶ¹⁾
τῷ δανειζεσθαι, ἢ γεωργεῖν, ἢ πραγματεύεσθαι καὶ
ἀνεῖσθαι ἀγρούς, εἰς δόλκηρον ἐνάγει τῷ προστή-
σαντι. προεστᾶς γάρ ἔστιν ὁ προεστῶς οἰασθήποτε
πραγματείας.

Καὶ ὁ δοῦλον προστήσας τραπέζης ἐνάγεται.

Προεστῶς ἔστι καὶ ὁ περιάκτης, καὶ ὁ μονίλιων,
καὶ ὁ τοῦ κναφέως, καὶ ὁ τοῦ δάπτου, καὶ ὁ πανδο-
χεύς, καὶ ὁ δοῦλος ὁ παρὰ τοῦ ἐργαστηριακοῦ πεμ-
φθεῖς ἐπὶ ξένης, ἐφ' ὧ φορτία ἀνεῖσθαι καὶ στέλλειν
αὐτῷ.

Ἐτεῖς δὲ καὶ νεκροθάπτης δοῦλος νεκροθάπτον
νεκρὸν ἀποδύσει²⁾ ἐνύγεται ὁ δεσπότης τῇ κατὰ τοῦ
προεστῶτος ἀγωγῇ, καὶ τῇ περὶ κλοπῆς εἰς τὸ διπλοῦν
ἀγωγῇ, καὶ τῇ περὶ ὑβρεως ἀγωγῇ.

τῇ περὶ κλοπῆς] Τίνι δὲ ἐνύγεται τῇ κληρονόμῳ, καὶ
πῶς μη νευηθεὶς αὐτὸς ταῦτη ἔχει τὴν φούστι; οὐ δύναται
γάρ ὁ μη νευηθεὶς ὑπὲρ τοῦ κλατεντος κινεῖν τὴν φούστην.
ἔστι μὲν εἰπεῖν, ὡς τὸ ἄφασθαι αὐτὸν τὴν ἐσθῆτα καὶ ἐπι-
δούντα τῷ δούλῳ ἐπιστεῖ νομῇ, ἔστιν. ἡ αὐτὸν ἔναι τῷ
ἐσθῆτα θεμάτιον καὶ ἐπιεύθεικε ταῦτη πρὸς τιμὴν τοῦ νεκροῦ.
[Sch. b. II. 350.]

τῇ περὶ ὑβρεως ἀγωγῇ] Πῶς δὲ καὶ τῇ περὶ ὑβρεως
ἀγωγῇ ἐναχθῆσαι, ὅπου γε τῇ τελευτῇ τοῦ ὑβρισθέντος
σβέννυται; διὰ τὸν κανόνον τὸν λέγοντα ἐν βιβ. ξ. τιτ. καὶ
διγ. α. θέματι γ. ὡς καὶ λειψάνου ὑβριζομένου ὁ κληρονό-
μος ἀφίεται. αὐτὸς δὲ καὶ εἰς ἀπροεξέλευστος ἦτος ἡ κλη-
ρονομία, πάλιν ἐναχθῆσαι τοῖς κληρονόμοις εἰς τὸ μετέ-
πεπτα; καὶ, καὶ ἀνύγνωθι τὸ αὐτὸν κεφ. Θέμα ε. τον αὐτοῦ
τιτ. καὶ βιβ. λέγον· ἐν τῇ ταφῇ ἡ τῷ λειψάνῳ ὑβρίς γένηται,
εἰ μὲν μετὰ τὴν ὑπειζελεύσον τὴν κληρονομίας, τῷ κληρονόμῳ
γίνεται ἡ ὑβρίς· εἰ δὲ πρὸ τῆς ὑπειζελεύσεως, τῷ κληρονόμῳ
καὶ δὲ αὐτῆς τῷ κληρονόμῳ προσπορίζεται. [Sch. c. II. 350. sq.]

Ἄρτοποιὸς εἰώθει δοῦλον αὐτοῦ πέμπειν ἐν τινὶ³⁾
τόπῳ πρὸς διάπρασιν ἄρτον. ὁ δὲ λαβὼν παρ' ἐμοῦ
χοήματα ἐπὶ χορηγίᾳ ἐφύρασεν. ἐνέχεται μοι ὁ δεσπό-
της, εἴγε οὕτω λαμβάνειν ἐπετέραποτο.

Ἀποδημῶν κναφεὺς ἥτησέ με, τοῖς μαθηταῖς
ἐπιτίττειν, οἷς τὸ ἐργαστηρίον ηὔτρεπισμένον παρέ-
δωκε· καὶ μετὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῦ μαθητῆς δεξά-
μενος ἴμάτιον ἔφυγεν. εἰ μὲν ὡς φροντιστὴν εἴσουσε με
δικαφέν, οὐν ἐνέχεται· εἰ δὲ ὡς προεστῶτα, ἐνέχε-
ται. εἰ δὲ διεβεβαιώσιτο τῷ διδόντι, καλῶς πιστεύειν
τοῖς αὐτοῦ μαθηταῖς, οὐν τῇ κατὰ τῶν προεστῶτων
ἀγωγῇ, ἄλλα τῇ περὶ μισθώσεως ἀγωγῇ ἐνέχεται.

Ἀπὸ⁴⁾ μόνων τῶν προσφόρων τῇ προστασίᾳ κατέ-
χεται ὁ προβαλλόμενος.

ἀπὸ μόνων] Οἶον εἰ προεστησάμην τινὰ ἐπὶ τῷ πω-
λεῖν καὶ ἀγοράζειν σίτου, οὗτος δὲ οἶον πωλήσας ἢ ἀγοράσας
ἔζημισε τινα, οὐν ἐνέχομαι. [Sch. d. II. 351.]

g) §. 8. L. 5. totidem verbis extat in Schol. b. ad Basil. XXIII. 2. cap. 1. Fabr. T. III. p. 370. h) ἀποδύσαι recepi e scholio laudato. Fabr. ἀποδώσει. i) §. 11. 13 — 16. leguntur in Syn. p. 177.]

praesentem pecuniam a praeposito accipere nollet, stipu-
latum esse ab eo solutionem nummorū ad securitatem
suam. Ecce et hic duos stipulationi habet obligatos.

II. Gai. Si modo aliter rem suam servare non L. 2.
potest. D. XIV. 3.

III. Ulpian. Institor est, qui negotiationis causa L. 3.
praepositus est, sive taberna sit praepositus, sive non. D. eod.

IV. Paul. Plerumque enim ad homines honestos L. 4.
perveniunt, ibique merces vendunt. Actionem igitur D. eod.

non mutat locus vendendi emendive. V. Ulp. Et qui cum insulario contrahit, vel eo, L. 5. pr.
qui aedificio praepositus est, vel frumento coemendo, §. 1. 2.
vel pecuniis foenerandis, vel agris colendis, vel mer- D. eod.

caturis faciendis, et agris coemendis, adversus eum, qui praeposuit, in solidum agit. Institor enim est,

qui cuicunque negotiationi praepositus est.

Et qui servum mensae praeposuit, convenitur. §. 3.

Institor etiam est circitor et mulio, et fullonis §. 4 — 7.

et sarcinatoris praepositus, et stabularius, et servus

a tabernario peregre missus ad merces comparandas.

Sed et si libitinarius servus libitinarii mortuum §. 8.

spoliaverit, dominus institoria convenitur, et furti¹⁾

in duplum, et iniuriarum actione²⁾.

1) furti] A quonam autem herede convenitur, et quomodo ipse, qui eam non possedit, furti actionem habet? Nec enim furti rei subreptae nomine agere potest, nisi qui possedit. Dici potest, quod vestem tetricerit, eamque servo tradiderit ad pro possessione esse. Vel finge, vestem eius fuisse, eumque imposuisse eam in honorem defuncti.

2) iniuriarum actione] Quomodo vero iniuriarum quoque actione convenietur, cum ea morte eius, qui iniuria affectus est, extinguatur? Propter regulam dicentem lib. 60. tit. 21. dig. 1. them. 3. cadavere iniuria affecto, heredi iniuriam fieri. Num etiam si nondum adita tunc erat hereditas, postea ab heredibus convenietur? Utique: et lege idem cap. them. 5. eiusdem tit. et libri, quo dicitur: Si funeri vel cadaveri fiat iniuria, si quidem post aditam hereditatem, heredi fit iniuria: si vero ante aditam hereditatem, hereditati, et per eam heredi acquiritur.

Pistor solitus erat, servum suum in certum lo- §. 9.

cum mittere ad panem vendendum. Ille vero pecunia

a me accepta, ut panes mihi praestaret, conturbavit.

Dominus mihi tenetur, siquidem ita accipere servo

fuerit permissum.

Fullo peregre proficiscens rogavit me, ut disci- §. 10.

pulis imperarem, quibus tabernam instructam tradi-

derat: et post eius profectionem discipulus accepto

vestimento aufugit. Si quidem a fullone quasi pro-

curator fui relictus, non tenetur: sin vero quasi

institor, tenetur. Quodsi affirmaverit danti, recte cre-

dere discipulis suis, non institoria, sed locati actione

tenetur.

Qui praeposuit, eorum tantum nomine³⁾ tene- §. 11.

tur, ad quae praeposuit.

3) eorum tantum nomine] Utputa, si quem

praeposuero ad emendum vendendum frumentum, ille

autem vino vendito aut emto, damno aliquem afficerit,

non teneor.

L. 5. §. 13. Ὁ δανεῖσαν τῷ προεστῶτι ἀγορασίας ^ἢ^κ) ἐπὶ τῷ
D. XIV. 3. δοῦναι τὸ ἔνοικον τοῦ ἔργαστηρίου, ἔχει κατὰ τοῦ
προστήσαντος ἀγωγήν, εἰ μὴ ἐκωλύθη δανείζεσθαι.

§. 14. Καὶ ὁ δανεῖσαν ἔλαιον τῷ ἐπιτραπέντι ἀγοράξειν
καὶ πιπράσκειν ἔλαιον.

§. 15. Καὶ ὁ διδόνος αὐτῷ ἀρραβῶνα, εἰ μὴ^λ) ἐπετέ-
τραπτο παραχρῆμα τὸ τίμημα λαμβάνειν.

§. 16. Καὶ ὁ δεδωκὼς ἐνέχυρον ἐπὶ τιμήματι, καὶ τὸν
προεστῶτα ἐγγυησάμενος, ἔχει κατὰ τοῦ προστήσαντος
ἀγωγήν.

§. 17. Ἐὰν ὁ προβαλλόμενος τὸν προεστῶτα τελεντήσῃ,
καὶ ὁ κληρονόμος αὐτῷ κέχρηται, ἐνέχεται. καὶ ὁ ἐν
ἄγρῳ πόρον ὑπεισελεύσεως αὐτῷ συναλλάξας, ἔχει κατ'
αὐτοῦ τὴν κατὰ τῶν προστησάντων ἀγωγήν.

§. 18. Εἰ δὲ καὶ ὁ φροντιστής μου, ἢ ὁ ἐπίτροπός μου,
ἢ ὁ κονράτωρ προστήσηται προεστῶτα, χώρα καὶ κατ'
ἔμοι τῇ κατὰ τῶν προστησάντων ἀγωγῆ, ὡς ἔμοι προ-
βαλομένον^μ).

L. 6. σ'. Παῦλ. Άρμόξει καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ φροντιστοῦ
D. eod. γεγονοῦ ὄντος.

γεγινοῦ ὄντος] Εἰ δὲ μὴ γενικὸς ἢ φροντιστής μου,
τότε οὐκ ἀρμόξει κατ' ἔμοι ἢ ὥστε προσταθεία. [Sch. e. II. 351.]

L. 7. pr. ζ. Οὐλπιαν. Τὸ αὐτό, καν τις πραγματείαν πράτ-
D. eod. των προβάλληται καὶ δεκτὸν ἡγήσωμαι.

§. 1. Γίνονται^ν) προεστῶτες καὶ ὕσσονες καὶ θίλειαι,
ἐλεύθεροι καὶ^ο) δοῦλοι, ἴδιοι καὶ ἀλλότροι, καὶ προϊ-
στῶσι^ρ) πάντες καὶ γυνὴ γάρ, ἐὰν προστήσῃ ἢ προ-
σταθῇ, ἐνέχεται, ὡς ἐπὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς κινούμενῆς
κατὰ τοῦ προστησάντος τὸν ἴδιον δοῦλον μαίστωρα^ῃ)
τοῦ ἴδιον πλοίου.

§. 2. Καν^τ) ὑπεξονσίᾳ ἢ δούλῃ, ἢ ἀνηβος προστῇ, χώρα
τῇ κατὰ τῶν προεστῶτων ἀγωγῆ.

L. 8. η'. Γαι. Οἱ πολλοὶ γὰρ παῖδες καὶ παιδίσκας προϊ-
D. eod. στῶσιν^ς) ἐργαστηρέων.

L. 9. θ'.^ι) Οὐλπιαν. Αὐτὸς μέντοι ὁ ἀνηβος προιστῶν
D. eod. σὸν αὐθεντεία^υ) τοῦ ἐπιτρόπου ἐνέχεται. εἰ δὲ χωρὶς
αὐθεντείας αὐτοῦ προστησεν, οὐκ ἐνέχεται.

L. 10. ι'. Γαι. Ἐνάγεται μέντοι εἰς ὅσον^ν) ἐκ τούτου γέ-
D. eod. γονεν εὐποράτερος.

L. 11. pr. ια'. Οὐλπιαν. Εἰ δὲ καὶ κληρονόμος ὁ ἀνηβος ἐγέ-
§. 1. D. eod. νετο τοῦ προβαλλομένον, ἐνέχεται ἔως οὗ ἀποκινήσω-
σιν αὐτὸν οἱ ἐπίτροποι. ὁ δὲ νέος προστήσας ἀποκαθί-
σταται, δὲλλ οὐ χωρὶς αἰτίας εὐλόγον.

§. 2. Ὁ προστήσας ἐνέχεται, εἰ μὴ κωλύσει διὰ προ-
γράμματος^ω) συναλλάξαι τῷ προεστῷ.

§. 3. Δεῖ δὲ τὸ πρόγραμμα^κ) εἶναι, ἐνθα ἡ πραγματεία
γίνεται, δυνάμενον^γ) ἐξ ἐπιπέδου ἀναγνώσκεσθαι, γράμμασι τοῖς ἐν τῷ τόπῳ συγχάζοντο.^τ) τούτων γάρ
φυλαττομένων, οὐ δύναται λέγειν ὁ συναλλάξας, ὡς
οὐκ ἦδει γράμματα, ἢ οὐκ ἐθεώρησεν αὐτά.

Qui pecuniam credit institori ad emendas merces
praeposito, vel ad pensionem pro taberna exsolven-
dam, habet actionem adversus eum, qui praeposuit,
nisi prohibitus fuerit mutuari.

Et is, qui mutuum oleum dat ei, qui ad emen-
dum vendendum oleum praepositus est.

Et is, qui ei dat arrham, nisi mandatum ei fue-
rit, ut confestim pecuniam acciperet.

Et qui pignus ob pretium dedit, et qui pro
institore fideiussit, adversus illum, qui praeposuit,
actionem habet.

Si is, qui institorem praeposuit, decesserit, et
heres eodem institore utatur, tenetur. Et qui per
ignorantiam ante aditam hereditatem cum eo con-
traxit, adversus eum institoriā actionem habet.

Sed et si procurator meus, vel tutor meus, vel
curator institorem praeposuerit, etiam adversus me
locus est institoriae actioni, quasi ego praeposuerim.

VI. Paul. Competit et in ipsum procuratorem,
si generalis sit¹).

1) si generalis sit] Sin autem omnium rerum
mearum procurator non sit, adversus me institoria non
competit.

VII. Ulpian. Idem est, et si quis negotia gerens
praeposuerit, et ratum habuero.

Institores fiunt et masculi et feminae, liberi et
servi proprii et alieni, et omnes institorem praepo-
nunt. Nam et mulier, si praeposuerit vel praeposita
sit, tenetur, exemplo actionis, quae competit adver-
sus eum, qui servum suum magistrum navi suaē praæ-
posuit.

Sed et si filiafamilias, vel ancilla, vel pupillus
praeponuntur, locus est institoriae actioni.

VIII. Gai. Nam plerique pueros et puellas ta-
bernis praeponunt.

IX. Ulpian. Ipse tamen pupillus, si tutoris aucto-
ritate praeposuerit, tenetur. Sin autem sine aucto-
ritate eius praeposuerit, non tenetur.

X. Gai. Convenitur tamen in tantum, in quan-
tum ex ea re locupletior factus est.

XI. Ulpian. Sed et si pupillus heres extiterit ei,
qui praeposuerat, tenetur, donec eum tutores remo-
verint. Minor autem, qui praeposuit, in integrum
restituitur, sed non sine iusta causa.

Qui praeposuit, tenetur, nisi proscriptione pro-
hibuerit, quominus cum institore contrahatur.

Proscriptum autem ibi esse debet, ubi negotiatio
exercetur, unde de plano legi possit, literis eo loco
frequentius usitatis. His enim observatis, qui con-
traxit, dicere non potest, ignorasse se literas, vel
non vidisse.

κ) Illud ἢ, quod habet Fabr. melius in Syn. deest. ι) Syn. καὶ habet pro μή. μ) Aoristum hoc loco substitui pro Praesente. Sic et in cap. 7. pr. ubi Fabr. habet προβάλληται. η) L. 7. §. 1. 2. L. 8. 9. 10. 11. pr. §. 1 — 6. D. h. t. legitur in Syn. p. 177. Usque ad ἀλλότρους §. 1. L. 7. D. h. t. legitur in Sch. 12. recens edito ad Basil. XIV. 1. cap. 10. edit. nostrae T. II. p. 84. Verba καὶ γυνὴ — ἐνέχεται leguntur et apud Harm. I. 2. 50. ο) καὶ deest in Syn. p.) Sic legendum Fabr. et Syn. προεστῶσι. η) Syn. παγίστωσα. ρ) Syn. καὶ. σ) Sic lego cum Syn. Fabr. προεστῶσι. Etiam παιδίοις ε Syn. recepi. Fabr. παιδίκας. τ) Sententiam cap. 9. refert Harm. I. 2. 50. υ) Syn. γράμματος. χ) Syn. γράμμα. ψ) Syn. inserit δι. ς) Hactenus Syn. Sed scholium in ea subiectum reliqua ex §. 3. continet.

Δεῖ δὲ τὸ πρόγραμμα κεῖσθαι διαπαντὸς εὐναύγωντον. ἐπείτοι γε ἔὰν ὑπὸ παλαιότητος, η̄ βροχῆς, η̄ τινος ἐτέρου, η̄ ἀπὸ τοῦ προεστῶτος περιαιρεθέντος η̄ ἀμανωθέντος αὐτοῦ^{a)} συναλλάξῃ τις μὴ μετισχῶν τοῦ δόλου, ἔχει τὴν κατὰ τῶν προστησαμένων ἀγωγήν.

Οφείλει δὲ ὁ ὅρος, ἐφ' ᾧ τις προβάλλεται, φυλάττεσθαι. εἰ δὲ ποτὲ μὲν ἐπιτρέπει, ποτὲ δὲ κωλύει συναλλάξαι αὐτῷ, διὰ τὴν συνεχῆ μεταβολὴν, πᾶσιν ἐνέχεται.^{b)}

δ ὥρος] Οἷον ἐπὶ ἐνεκόφῳ η̄ ἐγγυητῇ συνάλλαξον. [Sch. f. II. 351.]

Εἰ μέντοι τελείως ἀπαιγορεύει αὐτῷ συναλλάξαι, οὐκ ἔστι προεστώς, ἀλλὰ φύλαξ, καὶ οὐδὲν ἐκποιῆσαι δύναται.

Ἐπὶ δεσποτικῶν φορτίων η̄ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγὴ χώρων ἔχει· ἐπὶ δὲ πεκοντικῶν φορτίων η̄ κατὰ δούλου ἀγωγή, τοῦ πολλοῖς χρεωστήσαντος. η̄ τις ἀγωγὴ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ δεσπότου ἀναλόγως διαιρεῖται.

Ἐάν μισθωσάμενος παρὰ τοῦ δούλου σον τὰς ἀπηρεσίας τοῦ δούλου αὐτοῦ, ποιήσω αὐτὸν προεστῶτα, καὶ ἀγοράνης παρ' αὐτοῦ, ἔρρωται η̄ πρώτης. καὶ γὰρ μὴ ἐνέχεται ὁ δεσπότης ἀγοράζων παρὰ τοῦ ἰδίου δούλου, ὅμως ἔρρωται η̄ πρώτης, καὶ νέμεται ὡς ἀγοραστής καὶ διὰ τῆς χοήσεως δεσπότης.

ιβ'. Τουλιαν. Καὶ ἔχεις καὶ ἐμοῦ τὴν κατὰ τῶν προστησάντων ἀγωγήν, καὶ γὰρ κατὰ σον τὴν περὶ τοῦ πεκοντίου ἀγωγῆν ὀνόματι τοῦ δούλου, η̄ τὴν περὶ πεκοντίου ἀγωγῆν ὀνόματι τοῦ δούλου αὐτοῦ· καὶ δοκεῖ τὸ τίμημα τοῦ πραθέντος σοι λεῖπον εἶναι, καθὸ ἐνέχῃ τῷ δούλῳ σον.

*ιγ'.^{c)} Οὐδὲπ. *Ἐάν τις προστήσῃ^{d)} τὸν δούλον αὐτοῦ ἐπὶ τῷ ἔλαιον πραγματεύεσθαι καὶ δανείζεσθαι χοήματα^{e)}, καὶ γὰρ δανείσω αὐτῷ ὡς διὰ τὴν πραγματείαν, καὶ κινήσας τὴν ἀγωγήν^{f)} μὴ δινηθῶ δεῖξαι, λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὴν πραγματείαν τὰ χοήματα, κινῶ^{g)} ὡς δανείσους.**

Τότε χώρων ἔχει κατὰ τοῦ δεσπότου η̄ ἀγωγή, οὗτε μὴ κατὰ μετάθεσιν ἐπερωτᾶ^{h)} ο προεστώς η̄ ἐτέρος.

ὅτε μὴ — δ προεστώς] Ο δοῦλος προεστώς τυχὸν οὐ δέδωκεν ἐτέρον τινα χρεωστήσαι αὖτε αὐτοῦ. [Sch. g. II. 351.]

Ἐάν οἱ ἔχοντες ἐργαστήριον προβάλλωνται κοινὸν δούλον, οὐ πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐπὶ τῷ δούλῳ η̄ τοῖς φορτίοις δεσποτεῖας ἐνάγονται, ἀλλ᾽ ἔκαστος εἰς ὅλοκληρον, καὶ θ' ὑπόδειγμα τῆς περὶ τοῦ πεκοντίου ἀγωγῆς, καὶ τῆς ἀγωγῆς τῆς κατὰ τοῦ προστήσαντος τὸν ἴδιον δούλον μαίστωσα τὸν ἰδίον πλοίον. καὶ ὁ διδοὺς ἔχει κατὰ τῶν λοιπῶν τὴν περὶ κοινωνίας ἀγωγήν, η̄ τὴν τὰ ἐπίκοινα διαιροῦσαν ἀγωγήν.

ιδ'. Παῦλ. Τὸ αὐτό, καὶ ἀλλότριος ἦν ὁ δοῦλος. ἔνθα δὲ χώρων οὐκ ἔχει η̄ κατὰ τῶν κοινωνῶν ἀγωγή, η̄ η̄ τὰ ἐπίκοινα διαιροῦσα πρόκαμπτα, ἀνὰ μέρος ἐνάγονται· ὥστε εἰ δὲ προστήσας τὸν δούλον ἀποθάνῃ ἐπὶ δυοῖς κληρονόμοις, ἐλευθερίαν τῷ δούλῳ καταλιπών· ἔκαστος γὰρ κληρονόμος ἐπὶ τούτον πρὸς τὸ ἴδιον μέρος ἐνύγεται.

a) Syn. η̄ τινος ἐτίου ἀμανωθέντος αὐτοῦ, η̄ αὐτοῦ τοῦ προεστῶτος περιαιρεθέντος. b) Syn. scholium hoc subiicit: σήμερον προέρχαμεν τις οἵον τῶν αὐτῷ συναλλάσσοντι, αὐτοὶ εἰς ἔλαιον· καὶ οὔτω διαφόρως ἡμειψε τὴν προγραφήν. Hodie proscriptis, de vino cum eo contrahere, eras de oleo: atque ita varie proscriptionem mutavit. c) L. 13. pr. legitur et in Schol. g. ad Basil. LX. 5. cap. 4. Fabr. T. VII. p. 150. d) Schol. προστή. e) Schol. ἐπὶ τῷ ἐπιτρέπεσθαι καὶ δανείζεσθαι, omisso verbo χοήματα. f) Schol. τὴν ἵπποτορίαν πρὸ τὴν ἀγωγήν. g) Schol. inserit οὐτίλιος. h) Sic Fabr. Sed legendum haud dubie ἐπερωτᾶται, ut vertendum sit: cum non institor vel alius novandi animo promittat.

Proscriptum autem perpetuo esse oportet, et ita, *L. 11. §. 4.* ut bene legi possit. Proinde, si vetustate, vel pluvia, *D. XIV. 3.* vel qua re alia, vel ab ipso praeposito proscriptio sublata fuerit vel obscurata, et contraxerit quis cum eo doli non particeps, institoriam actionem habet.

Conditio¹⁾ autem, sub qua quis praeponitur, *§. 5.* servanda est. Quodsi modo permisit, modo vetuit cum eo contrahi, propter continuam variationem omnibus tenetur.

1) conditio] Ut puta, sub pignore vel fideiussore contrahe.

Si tamen in totum prohibuit, cum eo contrahi, *§. 6.* non institor, sed custos est, nec alienare quidquam potest.

In merce dominica institoria actio locum habet: *§. 7.* in merce autem peculiari, tributoria contra servum, qui pluribus debet. Quae quidem actio inter credores et dominum merces pro rata portione distribuit.

Si a servo tuo operis vicarii eius conductis, eum *§. 8.* institorem facero, et ab eo emeris, valet venditio. Nam licet dominus, qui a servo suo emit, non teneatur, tamen venditio valet, et pro emtore possidet, et usucapit.

XII. Julian. Et adversus me institoriam habes *L. 12.* actionem, et ego adversus te de peculio actionem servi *D. eod.* nomine, vel de peculio vicarii nomine: pretiumque in rem tuam versum videtur, eo quod servo tuo obligatus es.

XIII. Ulp. Si quis servum suum praeposuerit *L. 13. pr.* negotiationi oleariae et mutuis pecuniis accipiendo, *D. eod.* egoque ei pecuniam credidero tanquam propter negotiationem, et actione mota probare non potuero, negotiationis gratia eum pecuniam accepisse, agam ex causa creditae pecuniae.

Tunc haec actio adversus dominum locum habet, *§. 1.* cum non institor¹⁾ vel alius novandi animo stipuletur.

1) cum non institor] Servus praepositus forte alium vice sua debitorem non dedit.

Si plures, qui tabernam exercent, servum communem praeponant, non pro parte dominii, quod in servo aut in mercibus habent, conveniuntur, sed unusquisque in solidum, exemplo actionis de peculio, et actionis, quae datur adversus eum, qui servum suum magistrum navi sua praeposuit. Et qui actori solvit, adversus reliquos pro socio vel communi dividendo actionem habet.

XIV. Paul. Idem erit, et si alienus servus sit. *L. 14.* Ubi vero actio pro socio vel communi dividendo locum non habet, pro parte conveniuntur: sicuti si is, qui servum praeposuit, decesserit, relicta servo libertate, eique duo heredes extiterint: nam quisque heredum eius nomine pro parte sua convenitur.

L. 15. ιε'. Οὐλπιαν. Αὗται αἱ ἀγωγαὶ διηγεκτῖς εἰσὶ καὶ
D. XIV. 3. δίδονται κληρονόμοις καὶ κατὰ κληρονόμων.

καὶ δίδονται κληρονόμοις] Διότι οὐκ εἰσὶ ποιά-
μαι ὄγωνται, αἱ γὰρ ποιάμαι κατὰ κληρονόμων οὐχ ἀρμό-
ζουσιν. αἱ δὲ μὴ ποιάμαι διηγεκτῖς εἰσιν. [Sch. h. II. 351.]

L. 16. ιε'. Παῦλ. 'Ἐκ¹⁾ τῶν συναλλαγμάτων τοῦ διοικη-
D. eod. τοῦ τοῦ²⁾ χωροῦ μονὸν ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγὴ³⁾
οὐχ ἀρμόζει. ὑποδοχεῖς γάρ ἔστι τῶν καρπῶν· εἰ μὴ
ἄρα ἐπετράπη πιπράσκειν.

L. 17. pr. ιε'. Ιδεμ. 'Ο προστήσας τινὰ πιπράσκειν καὶ ἀγο-
D. eod. ράζειν δούλους ἡ ἀλογα, ἐνάγεται πρὸς τῇ ὄγωγῃ τῇ
κατὰ τοῦ προστήσαντος, καὶ τῇ περὶ χρέους ὄγωγη,
καὶ τῇ παραγγελίᾳ ἐπὶ τῷ διπλῷ ἡ τῷ ἀπλῷ.

§. 1. 'Εὰν τὸν δοῦλόν σου ἔσχε Πέτρος προεστῶτα,
ἔχω κατὰ Πέτρου τὴν κινομένην κατὰ τῶν προστη-
σάντων ἀγωγήν, καὶ κατὰ σοῦ περὶ τοῦ πεκοντίου. εἰ
δὲ Πέτρος ἐκάλυσε με συναλλάξαι αὐτῷ, μόνην ἔχω
τὴν περὶ τοῦ πεκοντίου ἀγωγήν.

§. 2. Εἴτε ὁ πατὴρ τοῦ ἀνήβον προεβάλετο¹⁾ τὸν προε-
στῶτα, εἴτε ὁ τελευτήσας αὐτὸν ἐπίτροπος, ἀπὸ τῶν
μετὰ ταῦτα συναλλαγμάτων ἐνέχεται ὁ ἀνήβος, κλη-
ρονομῶν τοῦ πατρός.

§. 3. Καὶ ἐπὶ τοῖς πρὸ τοῦ ὑπεισελθεῖν τὴν κληρονο-
μίαν συναλλάγμασιν ἐνέχεται ὁ κληρονόμος, εἰ μὴ καὶ
μεμηνὼς εἴη· οὕτε ἐγκαλεῖται ὁ εἰδὼς ἀποθανεῖν τὸν
δεσπότην, καὶ συναλλάσσων τῷ πραγματευομένῳ προε-
στῶτα.

§. 4. 5. 'Εὰν διαμαρτύρωμαί σε, μὴ δανεῖσαι τῷ προε-
στῶτι πρὸ ἐμοῦ δούλῳ, ἔχω παραγαφήν. εἰ δὲ πε-
κοντίον ἔσχεν ἐκ τοῦ συναλλάγματος, ἡ δαπάνημα
γέγονεν, ἔχεις ἀντιπαραγαφὴν καὶ ἀπαίτησιν. δόλον
γάρ ποιεῖ ὁ θέλων ἔξι ἀλλοτρίας ἔγινας κερδᾶναι.

L. 18. ιη'. Ιδεμ. Προεστώς³⁾ ἐστιν ὁ προβληθεὶς ἐπὶ τῷ
D. eod. πωλεῖν ἡ ἀγοράζειν ἐν τόπῳ, ἡ ἐκτὸς τόπου.

L. 19. pr. ιθ'. Παπιαν. 'Ο προβαλλόμενος ἐπὶ τῷ δανείζε-
D. eod. οθαι φροντιστὴν ἐνέχεται, καὶ εὐπορός ἐστιν ὁ φρον-
τιστής. καὶ ἀμολόγησεν.

§. 1. 'Ο^η προβληθεὶς μονὸν δοῦλος ἔντελεν θεραπείας
ἐπιμείνη τῇ πραγματείᾳ, μένων ἐνεχόμενος.

§. 2. 'Εὰν ὑπεξόνσιος μονὸς τοῖς προεστώσιν δανεί-
σηται διὰ τὴν πραγματείαν, καὶ ἐγγυήσωμαι, ἀρμόζει
καὶ ἡ κατὰ τοῦ προστήσαντος ἀγωγὴ. δὲ ὁ γὰρ ἐνεγ-
γυησάμην, συνῆψα τὸ δάνειον τῇ πραγματείᾳ.

§. 3. 'Ο δοῦλος ἐπὶ μόνῳ τῷ δανείζειν προστάς, ἔὰν ὡς
ἀντιφωνητὴς ὁμολογήσῃ, οὐ ποιεῖ τὸν δεσπότην εἰς
ὅλοκληρον ἔνοχον, εἰ δὲ δανεισάμενος ὡς πρὸ σοῦ
ἀποδώσω σοι αὐτὸν, ἀπαιτεῖς τὸν δεσπότην. ἔχει γάρ
καὶ ἐμοῦ τὸν^ο) δανεισκόν.

οὐ ποιεῖ — ἔνοχον] De constituta pecunia. [Sch. i.
II. 351.]

L. 20. ικ'. Σκαεβ. Προεστώς ἔγραψέ μοι οὕτως· ὁ δεῖνα
D. eod. πράττων πρᾶγμα τοῦδε σοὶ τῷδε χαίρειν. ἔχεις ἐν τῇ
τραπέῃ τοῦ πάτρωνός μονούσια τοῦδε χαίρειν. ἔτινα
δηρεῖλα τῇδε τῇ προθεσμίᾳ σοι ἀποδοῦναι. τελευτή-
σαντος ἀδιαδόχον τοῦ προστήσαντος, οὕτε πολιτικῶς,
οὕτε παρακλητικῶς ὁ προεστώς ἐνέχεται· τοῦτο γάρ
δι²⁾ ἀπόδεξιν μόνην ἐποίησεν.

XV. Ulpian. Hae actiones perpetuae sunt, et
heredibus dantur¹⁾, et in heredes.

1) et heredibus dantur] Quia poenales actiones non sunt. Poenales enim actiones adversus heredes non competit. Quae vero poenales non sunt, perpetuae sunt.

XVI. Paul. Ex contractibus administratoris praedi-
dii mei institoria actio non competit. Nam fructuum
susceptor est: nisi forte permissum ei fuerit dis-
trahere.

XVII. Idem. Qui institorem praeposuit mancipiū
vel animalibus emendis vendendisque, praeter institu-
tioriam actionem convenitur redhibitoria, et ex stipu-
latu duplae simulae.

Si servum tuum Petrus institorem habuerit, ad-
versus Petrum institoriam actionem habeo, et adver-
sus te de peculio. Si vero Petrus prohibuerit, quo-
minus cum eo contraherem, solam de peculio actionem
habeo.

Sive pater impuberis institorem praeposuerit, sive
tutor eius mortuus, ex contractibus postea initis im-
pubes, qui patri heres extitit, tenetur.

Eorum quoque contractum nomine, qui ante
aditam hereditatem intercesserunt, heres tenetur, nisi
et furiosus sit: nec imputatur ei, qui sciens, domi-
num decessisse, cum institore negotiationem exercente
contrahit.

Si denuntiavero tibi, ne servo a me praeposito
crederes, exceptionem habeo. Si vero peculium ha-
beat ex eo contractu, aut in rem meam versum sit,
replicationem habes, et condicitionem. Dolo enim fa-
cit, qui ex aliena iactura lucrum facere vult.

XVIII. Idem. Institor est, qui ad emendum ven-
dendum praepositus est in loco, vel extra locum.

XIX. Papin. Qui mutuis pecuniis accipiedis
procuratorem praeposuit, tenetur, etsi procurator sol-
vendo sit, et stipulanti promiserit.

Si servus a me praepositus post manumissionem
in negotiatione exercenda perseveraverit, maneo obli-
gatus.

Si filiusfamilias meus a me praepositus negotia-
tionis causa pecuniam mutuam acceperit, et fideiuss-
ero, institoria quoque actio competit. Nam eo, quod
fideiussi, creditum negotiationi coniunxi.

Servus pecuniis tantum foenerandis praepositus,
si quasi pecuniam constituens promiserit, dominum
in solidum non obligat¹⁾. Si vero pecuniam a te
mutuatus eum tibi delegavero, eam a domino petes.
Habet enim adversus me condicitionem ex mutuo.

1) non obligat] Actione de constituta pecunia.

XX. Scaevis. Praepositus haec mihi scripsit: Ille
rem agens illius tibi salutem. Habes penes mensam
patroni mei nummos mille, quos tibi numerare debeo
statuta die. Eo, qui praeposuit, defuncto sine suc-
cessore, praepositus nec civiliter¹⁾, nec aequitatis
ratione obligatur: hoc enim probationis tantum causa
fecit.

i) L. 16. D. h. t. legitur in Syn. p. 178. k) τοῦ deest in Syn. l) Sic lego. Fabr. προεβάλετο. m) L. 18. D. h. t.
legit in Syn. p. 178. n) L. 19. §. 1. D. h. t. legitur in Syn. p. 178. o) Lege τόν. Fabr. τό.